

חולין קכה

משה שווערד

1. רש"י חולין דף קכה/א

וקולית המוקדשים - במסכת פסחים (דף קכ) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר:

2. רש"י פסחים דף קכא/א

משום חשדי כהונה - גזרו עליו טומאה, שלא יפגלוהו ברצון להפסיד את הבעלים, ועוד דשלמים הן, ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק וישחטם במזיד לשם חטאת, כדי לאוכלן כולם, ומשום הכי גזרו טומאה: משום עצלי כהונה - שלא יתעצלו באכילתן:

3. תוספות סנהדרין דף מח/א

משמשין ממשמשין גמרינן - מיהו מת מצוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ"ב דמסכת ע"ג (דף כט: ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכב). דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר"ת דאע"ג דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה). הפיגול והנותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עצלי כהונה אע"ג דבלאו הי איכא לאו דבל תותיר:

4. ספר שמצבה"ל

והנה ברש"י פירש ואע"ג דשומר מכניס ומוציא טומאה, הני מילי בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה, ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא וכו'. ויש להבין הא פירות מקבלין טומאה ע"י שומר אף שהן סתומין, ואי אפשר להן ליגע בטומאה עצמה, וצ"ל דדוקא בטומאת אוכלין לקבל טומאה דשומר מצטרף בעצמו לשיעור בזה אפילו סתומין מקבלין טומאה, אבל בטומאה עצמה שאין שומר מצטרף, רק מתורת יד מוציא טומאה, בהא שפיר אמרינן, כיון שאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין השומר מטמא, כ"כ שם.

מנין שאף במשא. פירוש בחפאי דקאי ארישא דקאמר סתומין טהורין, ומקשה מנין דסתומין לא יטמא במשא, הרי עכ"פ נשא נבילה, אלא דנטר עד דסיים לכולה מילתא, מנין דמשא שוה למגע ככל גזונא בין בנקובין בין בסתומין וכו'. וכן בחפארת יעקב מפרש דקאי אדמעיקרא אסתומין טהורין דעל נקובין טמאים לא שייך ללמוד מקרא דמאיה צד לא יטמא במשא, רק הלמוד הוא להיפוך דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא.

5. תוספות חולין דף קכו/ב

בנבלתה ולא בקולית סתומה - מהאי קרא נמי ממעטינן בפ' בהמה המקשה (לעיל עז:): עצמות וגידין וקשה דא"כ היכי נמעט מיניה קולית סתומה ומיהו כיון דלא מרבינן שומר אלא בנקובה שיכול ליגע ממילא כי אמעיטו עצמות אמעיט נמי קולית סתומה אע"פ דשומר הוי כסתום כגון חטה בקליפתה התם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה אבל הכא גלי קרא דשומר לא הוי אלא בשאפשר ליגע וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מיטמא דשרצים קולית השרץ נקובה ואע"ג דמהטמאים דרשינן לקמן לרבות קולית השרץ וביצת השרץ עיקר קרא לא אתא אלא לביצת השרץ אבל קולית נפקא מיטמא ואע"ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא אפשר דדרשינן מטמא טמאים הטמאים או טובא טמאים כתיב התם:

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות טומאת מת פרק ב

(ה) מוח שבתוך העצם הרי הוא מעלה ארוכה מבחוץ לפיכך קולית המת והוא עצם הסתום משני קצותיו אם יש בתוכה מוח כדי לעלות ארוכה הרי זה כמת שלם היה בה מוח המתנדנד אם יש בו כזית ה"ז מטמא באהל אע"פ שהעצם סתום מכל צדדיו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שיתבאר שהמוח כבשר לכל דבר:

7. רמב"ם יד החזקה - הלכות טומאת מת פרק ב

(יא) מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב מלא חפנים מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע לפי שאי אפשר ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד ואפילו גבלו במים אינו חבור:

8. הערות מהרב אלישיב

הנוגע בחצי זית כו' בין ב' מגדלים. ולכאור' אי איירי בחצי כזית שהיה בין המגדלים היאך שיין טומאה רצוצה והרי החצי כזית טהור לגמרי וכמאן דליתא דמי (ודק כלפי הגברא שיין נוגע אחר נוגע). והיה אפ"ל שנגע בחצי כזית, וזה היה מחובר לעוד חצי זית, דבסך הכל איכא כזית ושיין טומאה רצוצה. ועו"י בהמשך הגמ' דתניא ר' יוסי אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע וכו' ופריך אלא נוגע הא לא נגע בכוליה. ומשני דמאי נוגע - מאהיל. וא"כ יקשה דאי איכא כזית א"כ מ"צ לצירוף דנגיעה תוך ממאהיל, אלא דליכא כזית א"כ מאי שייכא טומאה רצוצת כנ"ל. וצ"ל דכיון דאם היה כזית הרי היה כאן טומאה רצוצה א"כ חשיב דהויא טומאת מגע, ולא אוהל כיון דמרינא אפשר לצרופי לחצי כזית האחר.

9. הערות מהרב אלישיב

מת בכסותו מבטל ליה וכו'. ולכן אף ניילון שאמק"ט מ"מ אם ביטלוהו למת ה"ז טמא. והנה כשמעבירים מת מחו"ל לא"י בטלית אינו נאסר בהנאה כתכריכי המת שלא היה כוונה לבטלו כיון שיודעים שבירושלים אין מקברים בטלית אלא כסוהו בו כדי להעבירו בו. (ואי"ז תלוי ברעת הח"ק כ"א ברעת הקרובים המטפלים בו, ואף אם מתברר שחשבו שיקברוהו עם הטלית (כמנהג אמריקא). מ"מ הוי ביטול בטעות, דע"ד המנהג הביאוהו).

10. ספר שחיטת חולין

בפירושו לעדות א"כ אמאי לא אמרו דר"מ ס"ל דמאהיל כנוגע, ותירץ הראב"ד דר"מ קאמר דחכמים מטמאים ואיהו לא ס"ל, אבל הרמב"ן תירץ דר"מ ס"ל דלחכמים גם שני שמות מצטרפים וגם אהל ומשא מצטרף, תרע דהא לכו"ע אהל המשכה לאו נגיעה היא ואפי' לר' יוסי, ור"מ אמר דמצטרפין, וע"כ דר"מ ס"ל דלחכמים גם שני שמות מצטרפין, והא דתנן שם דשני שמות אין מצטרפים לא קאי כר"מ. אבל הראב"ד ס"ל דר"מ גם אהל ממש ונגיעה חשיב חשיב חד שמא, וכ"כ הרא"ש באהלות פרק ג' משנה א' דר"מ סבר דאהל ונגיעה חד שמא נינהו, וכ"כ התוס' שאנן בעדות פ"ג משנה א' דר"מ ס"ל דאהל ונגיעה הוי חד שמא, ואח"כ הביא דברי הראב"ד דהק' אמאי לא מייתי הגמ' דברי ר"מ ותירץ דר"מ הביא דברי רבנן ולא ס"ל.

בגדר טומאת אהל
גמ'. ומאן תנא דקרי לאהל נוגע ר' יוסי היא וכו' רבא אמר אמילו למעלה מטפח נמו אהל נגיעה היא, וה"ד אהל גרידא בהמשכה. והנה במתני' דאהלות פרק ג' משנה א' וכן בעדות פ"ג משנה א' מבואר דר"מ ס"ל דגם כנוגע כח"ז ודבר אחר מאהיל עליו ועל ח"ז חכמים מטמאים, והק' הראב"ד

וביאור דברי הראב"ד והרא"ש והתוס' שאנן דאהל המשכה ונגיעה מצטרף, ביאר בתיו"ט שם באהלות דחזו"ן לאהל כמאן דמלי טומאה מאחר שגה"כ שכל אשר באהל יטמא וכ"כ הגר"א בא"ר דר"מ ס"ל דמגע ואהל מצטרפי דאמרינן ביתא כמאן דמליא טומאה דמי והו"ל גמי מגע ומגע.
אבל הרמב"ן פשיטא ליה דא"א לומר דאהל המשכה ונגיעה הוי חד שמא והוכרח לומר דר"מ ס"ל דשני שמות מצטרפים.
ולכאור' יש לפרש מחלוקתם דהנה בעיקר טומאת אהל יש לפרש בב' אופנים דיש לפרש דהדין הוא דאהל מליא טומאה מהמת וממילא הנכנס שם טמא דחשיב כמו שנגע במליא טומאה (או) דיש לפרש דהוי עוד אופן חיבור במת כמנ דאיכא חיבור למת ע"י נגיעה וע"י נש"א איכא נמי חיבור למת ע"י מה שהוא עם המת באהל אחד.
ולפ"ז יש להסביר מחלוקתם דהרמב"ן ס"ל דהטומאה הוא מה דהוא בבית אחד עם המת ולכן חשיב כב' שמות, אבל הראב"ד

והרא"ש והתוס' שאנן ס"ל דחשיב כמו דנגע במליא טומאה ולכן חשיב כמו מגע ומצטרף לנגיעה (והא דשאר תנאים ס"ל דאהל המשכה איך מצטרף עם מגע כיון דל"ה מגע במת אלא מגע במליא טומאה של המת חשיב כב' שמות).